

UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1. in 16. vsakega meseca. Uredništvo v Trstu, ul. Ruggero Manna št. 20, I. n. Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Trstu, hrvaški na naslov: Vinko Šepić nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L. 24.— Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Štev. 4.

V Trstu, dne 16. februarja 1921.

Leto II.

IV. SLAK:

Okrajni šolski sveti

so »izvoljeni« in bodo morda v doglednem času sklicani k sejam. Ni odveč, če izpregovorimo o njih nekoliko besed ob tej priliki.

Urad za nove pokrajine je po dolgem in temeljitem preišljanju in pomišljanju okr. šolske svete na novo obudil. Kakor pa so bili prej, v prvih časih zasedbe nezasluzeno in brez tehtnih upravno-političnih vzrokov odslovljeni, tako je njih zopetno obujenje sedaj, pred občinskimi volitvami, temeljito zgrešeno. Ko bi okr. šolski sveti poslovali v prvih dobah zasedbe, bi ne bilo vseh onih grehov, ki smo jih videli tedaj dan za dnem, bi ne bilo vseh nešteti napak, ki nam še sedaj mečejo svoje umazane sence na šolstvo in ljudsko naobrazbo, a bi ne bilo tudi vseh onih bremen, ki padajo kot davki na ramena plačnikov, na hrbet širokih slojev, ki so imeli za drag denar slabo šolo. Primorska je radi vojne silno trpela in mnogokje je bilo treba graditi vse šolstvo skraja, od tal; z drugo besedo: je bilo treba važnih, trajnoveljavnih ukrepov. Kam enostavnejšega kot da se da besedo ljudem samim ali vsaj takim, ki imajo le nekoliko stika z ljudstvom, za katerega koristi je šlo! Ne. Samovolja nekaterih komisarjev z uradništvom, napravljenim čez noč iz mladih častnikov, gospodičev, ki so bili še vsi potrebni, da gredo v šolo, ta samovolja je bila merodajna za obstoj šole, za pouk v njej, za upravljanje, za higijeno in še najbolj za učiteljsko osebo. Šole so se odpirale in zapirale (posebno zapirale), kakor je bilo vreme, pouk se je obračal, kakor je izgledalo originalneje, uprava se je lovila za zaprašeniimi koncepti davnih dni ali pa je postala tako svobodoljubna, da ni bilo več ne knjig ne drugih učil in tudi ne drv za mrzle zimске mesece. Da so tiskovine pošle in da jih še danes nimamo, kakor bi rabili, to je še postransko in ne razburja. Najvažnejše, kar se ne bo dalo nikdar docela popraviti, je seveda postopanje z učiteljstvom, kolikor ga je še ostalo in kolikor bi se rado vrnilo izza meje, v teh lepih časih. Ogromna večina učiteljev je bila takoj od prvega začetka »nezanesljiva«. Eni kot drugi! Tisti, ki so bili morda »patriotični« pod padlim režimom, kakor oni, ki niso bili nikdar »patriotični«. Da, ti poslednji so bili prav za prav še nevarnejši, ljudje brez kreposti in brez čednosti. Prve mesece so bili celo brez plač in se s tem dejstvom nikakor niso mogli docela spoprijazniti. Zato so postali toliko sumljivejši! Ni bilo težjega, kakor dobiti službo od nove oblasti! Ali pa ni bilo lažjega! Če je plačani konfident povedal: sentimentali slavi! še danes ne more učitelj dobiti mesta, naj je potreba še tako krvava. In če je kdo lagal, kako je srečen pod novo, vojaško upravo, pa je dobil najboljšo mesto, ki se je lahko oddalo. Če je bil tak učitelj strokovno kaj vreden ali moralno neoporečen radi svojega kočljivega znanja kot vzgojevalec, po tem ni nihče vprašal. Nekoliko laži, nekoliko hinavstva in pokrile so se vse hibe, ki bi prej nikdar ne dovoljevale, da se takemu učitelju poveri taka važna in odgovorna služba. Zato se je pa zgodilo, da so ljudje, ki so zgrešili poklic, postali čez noč — najboljši učitelji. Tako so vse resnične vrednote propadle in na njih mesto je prišla prevara, a ne v korist šoli ne v korist vzgoji in tudi ne v korist novi upravi. O zasledovanju, o preganjanju učiteljsva, ki se ni moglo prepričati, da take razmere niso zdrave in vzdržljive, o tem raje ne govorimo, ker je poglavje zase, žalostno poglavje, o katerem naj bo govorila zgodovina.

Visoki urad za nove pokrajine je naposled menda sam ugotovil, da je tak sistem najslabši, kolikor jih more sploh biti pod božjim solncem, da je veliko slabši kot oni, ki je

bil ustvarjen pred pol stoletjem. Zato je slovesno potegnil iz zapečka zaplato šolske autonomije in nam poklonil okrajne šolske svete. Potem seve, ko je ves svet videl, da s samovoljo ne gre dalje, da je samodržstvo istovetno z nesposobnostjo in nevednostjo. Toda take »šolske avtonomije« danes ne rabimo, preveč vode je med tem steklo v morje. Taka »avtonomija« je morda dobra, da pokrije vse grehe in dolgove srečne dobe, ko so se lahko uveljavljali in izkazovali talenti, prej nepoznani, ali izraz ljudskega mnenja ti okrajni šolski sveti niso in ne bodo. Radi tega ne, ker so izšli iz gerentstev ali pa iz občinskih zastopov, ki jim je med vojno ugasnila zakonita doba reprezentiranja. Tudi je občinski volilni red še iz srede XIX. stoletja, da pozna še davkoplačevalce in razrede ter gotoveje izloči večino ljudi od uprave občin, skratka, da ljudstvo, resnično ljudstvo politično ob zid in da dá besedo neznanim, privilegirani manjšini.

Ta zakon pozna le srečna Primorska, vsa Italija v starih mejah ima modern občinski volilni red, po katerem bi tudi indirektno voljeni okr. šolski sveti vse drugače izgledali. Ako učiteljstvo take šolske svete prizna, jih mora priznati le do prvih upravnih (občinskih) volitev in ne več. Radi tega ne, ker je ljudstvo ž njimi oropano najprvotnejše pravice, da govori tam, kjer nosi bremena in v stvari, ki je za njegove kulturne in gospodarske koristi življenskega pomena.

† Alberto Ardigo

V Padovi je lansko leto (meseca septembra) umrl univerzitetni profesor, italijanski filozof Roberto Ardigo v starosti 92 let. Ardigo je bil 40 let duhovnik-kanonik v Mantovi. Takrat je odpadel od vere in postal nato profesor filozofije ter zaslovel kmalu na to po vsej Italiji in izven nje. Ardigo je bil skrajni pozitivist, materialist. Ardigo je napisal veliko knjig med temi je znana njegova »La morale dei positivisti«. Bil je zagovornik nauka, da je svet fenomen. Stari so menili, da bi nam znanost morala dati spoznanje stvari in njih bistvu in njih vzrokih. To je nam vzgolj iluzija, zakaj mi vemo, da preko fenomenov ne moremo in naloga vede je, da se dožene koesistenco, nasledovanje in sličnosti pojavov. (La psicologia come scienza positiva I, str. 63.) Njemu je bil katolicizem le faza v kulturnem razvoju. Ardigo in moderni so se oprostili okov katolicizma in njega predsodkov. Ardigo si je privzgojil celo šolo. Med njegovimi zvestimi učenci je bil A. Gemelli, ki je kasneje konvertiral, postal frančiškan in danes slovi kot velik mislec in učenjak. (Ustanovil je kat. vseučilišče v Italiji). Drug Ardigojev učenec je bil Enrico Ferri, ki je ostal v zmoti in je strasten cznanovalec svobodne misli v Italiji.

Oba učenca sta po učeniškovi smrti zapisala nekrologe in sicer: p. Gemelli v »Corriere d'Italia«, Ferri pa za komunistični dnevnik »Avanti«. Ferri pripoveduje, kako je pokojnik še kot profesor na gimnaziji razlagal nebivanje Boga, in zato trdi, da je Ardigo zapustil zgled, da je življenje vredno življenja.

Ardigo je izvršil samomor, ki se pa mu ni posrečil — umrl je šele nekaj mesecev pozneje.

Pred par leti je Ardigo, razkrivajoč svoje srce nekemu vseučiliščnemu profesorju v Padovi, vzkliknil: »Nimam miru!« Njegov verni tovariš, mu je rekel: »Gospod profesor, vi veste, kaj nam je storiti, da pridete do miru.« In Ardigo mu je odgovoril: »Vem, a nimam poguma.« (Po »Zborniku«, I.)

POČITNIŠKI TEČAJ ZA MEŠČANSKE ŠOLE V IDRJI. Objavili smo že poziv vodstva »Zveze« k priglasjenju k temu tečaju, ki naj nam izobrazí potrebno število učnih moči za meščanske šole, katerih število se bo v doglednem času gotovo moralo izpopolniti. Opozarjamo vnovič učiteljstvo, posebno mlajše, na vso korist, ki ga bo imelo od tega tečaja. »Zveza« si je že zagotovila sodelovanje nekaterih profesorjev-strokovnjakov in izbrala tudi primeren kraj za ta tečaj. V Idriji nam da realka na razpolago svoje prostore, kabinete z različnimi zbirkami, tako da bo pouk v vsakem oziru uspešen. Na učiteljstvu je sedaj, da izrabí ugodno priliko ter da se tečaja številno udeleži in pokaže tako smisel za nadaljnjo učiteljsko izobrazbo. Če ne bomo mogli v svojem času pokazati na zadostno število strokovno izobraženega učiteljstva, ustvarimo morda s tem tehtno oviro na razvoju našega, itak ubožno razvitega meščanskega šolstva. Stori naj vsak svojo dolžnost!

FERDO KLEINMAYR:

Šolski muzej.

Lanska okrajna učit. konferenca tržaških je pustila odprto med drugim tudi vprašanje o šolskem muzeju, ki naj bi bil v najožji zvezi z bodočo okrajno knjižnico v Trstu. Takrat je misel — v zadnjem hipu sprožena — našla malo odmeva med tovariši, bodisi da mi v prekratko odmerjenem času ni bilo možno do dobrega razjasniti, kako pojmujem jaz sličen muzej, namreč nekoliko drugače negoli se je dosedaj splošno pojmoval, bodisi da so se zborovalci nekoliko prenačljeno prestrašili — stroškov. Druga točka je brez prave podlage, glede prve pa hočem danes govoriti nekoliko obširneje. Res je, da se s tem le oddolžim svoji obljubi, še predno ji zraste siva brada, res je pa tudi, da mi do danes ni preostalo onih treh pedi časa, da obljubo dostojno rešim.

Če sem lani trdil, da bi nam bil šolski muzej (in sicer okrajni šolski muzej) sila koristen, sem pa letos to svoje mnenje spremenil v toliko, da se mi danes tak šolski muzej (in sicer za več okrajev skupaj ali celo za vso pokrajino) zdi neobhodno in nujno potreben. Potrebnost takega pokrajinskega šolskega muzeja za Jul. Benečijo je razvidna iz sledečega:

Šolski muzej, ki naj bi se s sodelovanjem vsega slovenskega in hrvaškega ljudskošolskega učiteljstva ustanovil ter imel svoj sedež v Trstu, naj bi obsegal več oddelkov ali odsekov. V prvi vrsti bi prišli v poštev:

1. zgodovinsko-statistični oddelek,
2. oddelek za šolska učila (ponazorila) v ožjem pomenu besede,
3. oddelek za mladinsko slovstvo.

Zgodovinsko-statistični oddelek bi bil najvažnejši. Nabirati bi moral vso stvarino o minulosti in sedanosti slovanskega šolstva v Julijski Benečiji. Postati bi moral s časom zanesljiv in bogato založen arhiv, iz katerega bi o vsaki priliki lahko črpal vse potrebne podatke zgodovinar, šolnik, življenjepisec, statist, politik, pisatelj itd. Postati bi moral verno in vestno zrcalo slovanske šole in slovanskega šolstva naše pokrajine v minulih dobah, od prvega njunega rojstva pa do danes in jutri. Tvarine je še mnogo raztresene in dala bi se z nekoliko truda in z malimi stroški danes morda še zbrati — jutri ne več. Kakor danes leži pozabljena po zaprašenih podstrešjih, v privatnih miznicah itd., ne koristi nobenemu. Zbrana, urejena pa bi pripomogla marsikom do temeljitega vpogleda v zgodovino našega šolstva in več negoli ena dobra razprava bi bil sad tega dela, če že ne obširnejša publikacija.

Materijal, ki bi sodil v ta oddelek, bi bil kaj različen, oziral bi se na zgodovinske podatke o šoli in šolstvu, na šolske stavbe, na učne osebo, na bivše in sedanje učence, na učiteljske organizacije, na zborovanja, prireditve itd., itd. Razdeljen bi bil lahko z dvojnim katalogom po predmetu in po šolskih okrajih. Obsegal bi pa:

- 1.) šolske kronike, osobito starejše, ali točen prepis najvažnejših njihovih podatkov; »zlate« in »črne knjige« ter druge slične listine, ali izvlečke iz istih;
- 2.) stare učne knjige našega ozemlja, posebno pa nekdanjega »šolskega zaloga za Primorsko«, ki niso več v rabi;
- 3.) nekdanje deželne in državne šolske zakonike od prvih dni splošne šolske obveznosti;
- 4.) druge arhivarične kuriozitet, ki se našajo na naše šolstvo;
- 5.) »spomine« v naši pokrajini delujočih učiteljev, bodisi tiskane ali v rokopisu; pisma šolsko-zgodovinske važnosti nekdanjih šolnikov, biografije istih;

6.) statistične podatke o razvoju slovenskega in hrvaškega šolstva v Julijski Benečiji, bodisi tiskane ali v rokopisu. Sem spadajo vsa uradna »šolska izvestja« javnih in zasebnih, ljudskih, meščanskih in srednjih šol ter vsi članki, ki govore o tem predmetu in so bili natisnjeni v raznih dnevnikih in časopisih, n. pr. v »Edinosti«, Učit. tovarišu« itd.);

7.) monografije, eseji, brošure, knjige, ki govorijo o zgodovinskem razvoju ali o stanju našega šolstva, in to ne le slovenske in hrvaške, temveč tudi italijanske in drugojezične. Sem spadajo tudi tozadevni govori in interpelacije deželnih in državnih poslancev;

8.) zgodovinska dela, ki imajo za predmet našo pokrajino in se mestoma — hočeš nočeš — bavijo z našim šolstvom;

9.) tiskana dela slovenskih šolnikov, ki so službovali v naši pokrajini, neglede na to, jeli imajo ta dela umetniško ali znanstveno vsebino;

10.) tlorčte, načrte, slike, fotografije, popise slovenskih in hrvaških šolskih stavb v Jul. Benečiji, osobito starih že opuščenih ali v vojni razdejanih stavb; fotografske skupine učiteljstva in učencev; fotografije (litografije) šolnikov, ki so delovali med nami;

11.) razne »relikvije« iz starejših časov; kakor stari šolski zvonci, ključji, črnilniki, peresa itd.;

12.) ves material, ki se nanaša na pokrajinske učiteljske organizacije (društva) od prvega postanka naprej, če tudi samo v izvelečkih;

13.) material, ki se nanaša na učiteljsko izvenšolsko delo v naši pokrajini, posebno na kulturnem, gospodarskem in političnem polju;

14.) material, ki osvetljuje v primeri s takratnimi življenjskimi pogoji gmotno stanje tukajšnjega učiteljstva v posameznih dobah in okrajih ter njegovo družabno, oziroma moralno stanje;

15.) tvarina, ki govori o vzgojevalcih in vzgojevaliških tukajšnjega učiteljstva...

Menim, da zadostujejo te točke k pregledu preko obsega statistično-zgodovinskega oddelka in njegove vsebine. Seveda ni s temi točkami niti od daleč izčrpana tvarina. Toliko pa se mi je zdelo potrebno omeniti, da razpršim mogoče dvoumnosti. Iz teh podatkov bo pač vsak sprevidel, kolike važnosti bi nam bil muzej že, ako bi vseboval edinole ta odsek. Zgodovinarju bi bilo olajšano delo, odsek bi vsakemu poklicanemu lahko ob vsakem času podal najvestnejše informacije.

Na podlagi statističnega materiala bi se lahko z malo težavo priredile primerjalne statistične razpredelnice (tabele) kakor najtočnejši barometer našega šolstva. Koliko težav mora premagati posameznik, ko nabira statistični material le za en šolski okraj, sem n. pr. jaz sam spoznal, ko sem s pripomočjo ranjkega prof. dr. Iv. Merharja zbiral statistične podatke vsega tržaškega slov. šolstva za desetletje 1900—1910. In uspeh? Samo 30 strani drobna brošurica po dolgomesečnem delu; vendar točna, ker se celo na uradne podatke nisem povsem zanesel in s polno pravico, ker sem marsikje našel pomoto celo v — seštevanju!

Nočem za sedaj izgubljeni več besedi o tem odseku in preidem na šolska učila (ponazorila). (Konec prihodnjic.)

Pouk materinščine v ljudski šoli*

Referat Ivana Vouka.

Predmet, o katerem bom danes govoril, je tako obsežen in težaven, da moram pred vsem izjaviti, da se zavedam pomanjkljivosti tega svojega predavanja, zakaj:

1. če bi se hotel količkaj poglobiti v ta tema, bi mi zanj ne zadostovalo eno predavanje, ampak bi imel govoriti, kakor vsi veste, ure in ure, ne da bi ga izčrpal.

2. ne prisojam si toliko kompetence, da bi vzpostavil vse te trditve kot neizpodbitne, zlasti zato, ker tudi ta pravila niso vsa večna, in je morda ravno pedagoška veda in z njo tudi didaktika podvržena izpremembam, ki pa pomenijo seveda napredek. S splošnim kulturnim napredkom gre tudi šola in z njo pedagoška veda, ki je v neprestanem razvoju.

Vendar pa sem skušal po svojih močeh podati pregled snovi tega predmeta. Upošteval sem najnovejše pridobitve na tem polju, v kolikor so bile in so še splošno priznane. Kjer se mi je zdelo neobhodno potrebno, sem podal tudi nemo sliko ali praktičen primer. Za mnoge ne bo to predavanje vsebovalo morda nič novega, vendar me bo veselilo, če boste vsaj nekateri imeli kakšno korist od njega.

Predno pridem k podrobnemu obravnavanju, si moramo odgovoriti na dve vprašanji, in sicer:

A. Kaj je smoter pouka materinskega jezika v ljudski šoli? in

B. katera so splošna načela, po katerih naj se ravnamo, da dosežemo ta smoter.

Ko bom pojasnil, oziroma preciziral to dvojje, bom obravnaval posamezne dele v tem redu:

- I. nazorni nauk
- II. čitanka
- III. spise
- IV. slovnica
- V. pravopisje.

V okvirju teh točk je sestavljeno današnje predavanje, te točke tvorijo njegovo ogrodje in pregled.

A.

Smoter vsakega učnega predmeta, torej jezikoslovnega pouka, določujejo po navadi od šolskih oblasti predpisani učni načrti, ki določajo smoter za vso šolsko dobo (I. do VI. oz. VIII. razr.) ali pa tudi za posameznega šolskega leta; stari avstrijski učni načrti iz l. 1888. določajo kot učni smoter za pouk materinskega jezika kot učnega jezika sledeče: »Umeti prav, kar kdo drugi pripoveduje v učnem jeziku, in kar ne presega otrokovega znanja; sposobnost prav izraziti se ustmeno in pismeno; izurjenost v najnavadnejših pisnih in opravičnih spisih.« Ta učni smoter je tudi po najnovejših učnih načrtih ostal skoraj isti. Provizorični učni načrt, ki ga je izdal lanskega leta (1920.) Gener. civ. komisariat za Julijsko Benečijo, pravi na str. 3: »Smoter: Pravilno ustno in pismeno izražanje lastnih misli v materinskem jeziku, ki odgovarja duševnemu razvoju učencev. Gladko in izrazovito čitanje. V višjih razredih spisovanje lažjih zasebnih in poslovnih pisem.« Učni smoter

* Referiral v januarju t. l. na domači mesečni konferenci »Slov. zas. osemrazredne ljudske šole v Trstue«.

ter za posamezne razrede pa je vsebovan v učni snovi. — Jaz bi na kratko tako-le definiral smoter: »Spretno izražanje misli v besedi in pisavi.«

Dosega tega smotra je velike življenjske važnosti. V današnji borbi za obstanek imamo tisti, ki pozna spretno rabiti jezik, nedvomno veliko prednost. Končno se suče ves boj, ki ni boj na pesti, okoli kdo zna koga prepričati o pravosti svojih trditvev in svojega vidika. Važnost »prepričevalne besede« se nam kaže zlasti v političnem življenju, ko vidimo, da zamorejo tudi ljudje majhnega duha in ne globokega znanja pridobiti na svojo stran ljudske mase. Ne mislim s tem reči, da pripravljal šola otroka le za materialni boj. Hotel sem samo poudariti, kakšno moč utegne imeti človek nad drugimi, če zna spretno rabiti jezik. Seveda je ta primer le enostranski. Če sem omenil ta slučaj, moram še dodati, da je učiteljeva naloga tudi vzgojna. Namen njegovega vplivanja na otroka in napraviti iz njega le človeka sposobnega za življenjski boj, v katerem bi imel pred seboj le dobrobit lastne osebe, četudi na škodo svojih bližnjih in družbe. Pouk ne sme imeti samo tega smotra, ki bi bil le učni smoter. Pozabiti ne sme na vzgojni smoter pouka sploh, torej tudi jezikovnega. Vsak učitelj mora učiti in vzgajati.

Prvi § šolskega zakonika poudarja, da je namen šole, torej tudi pouka, vzgojiti iz otroka vrednega člana človeške družbe. In ravno jezikovni pouk more izdatno zadostiti tej vzgojni zahtevi, ker zamore vzbuditi v otroku zmisel za lepoto materije in duha. Umetniško slovstvo poraja umetniško čustvovanje, plemeniti človeka; junaki, ki nastopajo v raznovrstnih slovstvenih proizvodih, so nazorni predstavitelji svetovnega naziranja in kot taki pozitivni ali negativni vzori. Služijo nam posebno v ilustracijo npravstvenih načel so buditelji npravstvenega čustvovanja.

Nečem se spuščati pregloboko v to vprašanje, ker bi nas preveč oddaljilo od predmeta današnje razprave. Končujem in povdarjam: Poleg učnega smotra, ne smemo izpustiti izpred oči nikoli vzgojevalnega smotra.

B.

Splošna načela, ki vodijo k postavljenemu smotru bi bila sledeča:

1. kar otroci sami znajo, naj tudi sami povedo.

2. učitelj govori malo, kar je neobhodno potrebno, otroci so tisti, kateri glas se mora slišati v šolski sobi.

3. učitelj govori počasi, razločno; v govoru se izogiba dialektičnih primesi in lokalizmov, zlasti takih, ki so zašli v naš jezik iz tujih govorov.

4. učitelj navajaj otroke k pravilnemu govorjenju, s tem da popravlja in pusti popravljati.

5. vsak učni predmet v ljudski šoli je tudi jezikovni pouk, ker sta stvarni pouk in jezik v tesni zvezi. Pravilnim predstavam in pojmom dajmo tudi pravilni jezikovni izraz.

(Dalje.)

LISTEK

L:

Fragmenti.

1.

Dobil sem na novem službenem mestu učenca, ki me je nanj že vnaprej opozorila moja prednica. Po njenih izpovedbah naj bi bil ta 12 letni fantiček že pravi razbojnik: neubogljiv, trmast, uporen, pretepač, lenuh itd. Tožila mi je, kako ji je celo odgovarjal na opomine.

Seveda sem obrnil takoj prvo uo največjo pozornost na tega upornika. Opazil nisem nič posebnega. V nekaj dneh sem že vide, da postaja bolj živ in pogumen kot večina drugih. Sklenil sem, da poskusim zaenkrat s preizkušanjem. Pa ni šlo. Moral sem poseči po nevoljnih pogledih. Fantička tudi to ni ukrotilo. Vedno je dobil kako priliko za nered. Tako je zbudel sosednega tovariša z iglo v stegno, da je ta odskočil in se oglasil. Ugibam, kaj naj storim. Kot sem čul že od prednice, stroga kazen ni izdala. Ko ugotovim, kaj se je zgodilo, začnem: »Kaj pa je s teboj, Jože? Meni se kar dozdeva, da si ti edini v razredu, ki nima vseh kolescev v glavi na pravem mestu. Kaj pa, če bi tebe trkala luna? Meni se zdi to sumljivo. Čakaj, čakaj, pogledam, kaj je z luno.« V roke vzamem ročni koledar in pogledam. »Je že res, zdaj narašča! — Otroci so se smejali, dotičnik pa je osramočen gledal

klop. Črez par dni se je zopet izpozabil in naredil neko neumnost. »Aha, polna luna se bliža in Jožetu ne da miru! Moram pa vendar spregovoriti s tvojim očetom, kako se obnašaš doma o polni luni. Kje je že vaša hiša?« — »Saj me ne trka,« se odreže fant. »Ti ne veš, jaz imam pa izkušnje s takimi ljudmi. Še par dni počakam, potem sem popolnoma na jasnem.«

Tako so šli dnevi naprej. Jože je postajal pametnejši. Le semtertja se je še spozabil. Takrat sem ga spomnil hitro na luno in — pomagalo je. Tako sem ga moral čb neki priliki, ko mi je dobro odgovoril, naravnost pohvalil: »Oho, Jožel! Saj ti še dobro znaš, samo če hočeš. Nemara te bo še luna pustila, kajne!«

Od takrat sem imel mir in postal je eden boljših učencev.

2.

Kake ljudi je vzgajala bivša monarhija — ki jo v teh metodah posnemajo še danes — mi je pokazal sledeči slučaj:

V času vojne pride v vojaško pisarno poročnik nekega ogrskega polka. Takoj pri vstopu začne s svojo madjarščino in pripoveduje nekaj službujočemu podčastniku, Nemcu. Nista se mogla sporazumeti, a ker je poročnik govoril o nekem »telegramu«, pokaže podčastnik name, ki sem imel ta referat. — Tudi z menoj začne v svojem jeziku, ki ga seveda nisem in ne bom nikdar razumel. »Spricht der Herr Leutenant deutsch?« — »Ném tu-

dum!« — Pa je vendar nekaj začel, a črez pet besed ni šlo in moral sem zopet jaz ponoviti: »Ném tudum.« — Stopil sem tedaj v sosednjo sobo po nadporočnika, ki je bil sin »viteškega« naroda. Ta je bil slučajno tistega pol dneva prost. Vračajoč se k nesrečnemu poročniku rečem mimogrede »slovenskemu tovarišu:« »Ti, Polde, kaj misliš, kako bi jaz temule revežu, ki ne razume nobenega pravega evropskega jezika, dopovedal, naj pride popoldne, ko bo njegov bratec po jeziku tukaj?« — Takrat stopi poročnik k meni, navadnemu vojaku, in reče prav tiho in uslužno v čisti slovaščini: »Gospod razumete slovaški?« — »Da, razumem!« — In tedaj mi je vesel obrazložil svojo zadevo v slovaščini. Bil je nekaj dni na odpočitku in želel je, da bi ga prišla obiskat žena. Napisal sem tedaj brzovojno potno dovoljenje, naslovljeno na neko orožniško postajo na Slovaškem. Iz natančno navedenega ženinega naslova sem spoznal, da mora biti poročnik — Slovak v civilu učitelj. Vprašal sem, ga naravnost, če je moje mnenje pravo. Pritrdil je in jaz sem mu razodel, da sva kolega. Bil je tega odkritosrčno vesel, vedoč, da bom že iz kolegijskosti poskrbel, da se brzovojnemudoma odpošlje.

Vse to bi bilo še v redu, le tega ne morem pozabiti, s kakim strahom in kako tiho je govoril svoj domači jezik, ko se je med najinim pogovorom prikazal v sobi naš častnik.

Taka je bila vzgoja v močnih državah, ki pa so, kljub temu sramotno propadle.

VICE ORLJAK:

Jesmo, budimo učitelji!

Opazamo, da nekolicina našeg učiteljstva izbiva često od svojih učiteljskih sastanka i skupština; drugi malo mare za skupštinske zaključke, a treći, bolje rečeno: oni prvi, reg bi, prestali su misliti i skrbiti o svojoj daljnjoj strukovnoj i općentnoj naobrazbi. Imade i takovih, akoprem malo, što su učitelji po imenu i što dolaze u školu, da budu — u školi. Imade li neka zemlja ili narod previše ovakovih — učitelja, značilo bi to, da taj narod kulturno nazaduje i da mu se približava propast. Dekadencija i neidealnost jesu svagda i svukud siguran znak kulturnog i narodnosnog bankrota. U našim redovima srećom pretežni dio nastavnika jesu zvanjem, a i radom vredni svoga lepog učiteljskog imena. Hote vaš ih na svim staleškim satstancima, čime pokazuje svoju vrlo razvitu učiteljsku svest i ponos, a u drugu ruku, da se ne boje materijalnih i fizičkih žrtava, kad se radi o moralnom i materijalnom boljitku svoje učiteljske osobe i čitavog staleža. Zar da bežimo od svojeg udruženja? Ta ovo je naše, samo naše učiteljsko; ta naša zvanična organizacija jest naš krov, naša tvrdjava, što nas imade braniti od ljudske pakosti in zlobe. Ona ima zadaću, da nama rivendicira sva prava i sve životne uslove, što nama pripadaju kao kulturnim radnicima. I zaudno je, kako smo mi učitelji i učiteljice u ogromnoj većini tako poletni, da radimo i kubarimo na polju prosvete, žilavo i veselo, akoprem sa gorčinom u srcu ne znajući, kako da prehranimo i odgojimo dostojno svoju obitelj i svojeg srca porod. Nemareći za platu i hvalu ljudsku, dapače napadani i mrženi, vršimo savestno svoje zvanične dužnosti držeći se one pesnikove:

I radi za svijet, ali ne slušaj pljeska,
Jer hvala ljudska voda je vrh pijeska;
U svojoj svijesti hvala ti je trudu.

Mnogi nas mrže... a mi uzgajajući ljubav majčinu i zlato njezino, ne možemo mrziti, nego ko jagnjad krotka mirimo, trpimo, štujemo sijući u školi i izvan nje ljubav, dobrotu, snošljivost te čovečanske i kulturne ideale...

Živimo, braćo, u historijsko doba. Bijašmo svedoci najzamošnijeg rata, što ih svet vidje. Valovi njegovih malne ne preplaviše i ne uništiše sve kulturne tečevine; školo i učiteljstvo tek izneso živu glavu. Živesmo u doba rušenja, a sada gradjenja. Rat i škola jesu antiteza: jesu protivni pojmovi, pošto škola gradi kulturu (uljudbu), a rat ju obara, uništava. Nema većeg zla što ga prouzroči rat negoli je taj, što nisu u to doba normalno delovali prosvetni zavodi; i što je rat ubitačno delovao na moral ljudstva. Nije zahtevao drugo nego žrtve; zahtevao je jedino: pali, pucaj, ruši, kolji, obacaj; a onda: kradi, varaj, laži, pretvaraj se. Naravno: bio boj na smrt i život pojedinaca i skupina. Bilo i drugo: ko će više skupiti bogatstva i tko će se više nauživati... Mi učitelji i škola stojasmo med nebom i zemljom; nalazismo se med batom i nakovalom. Trpesmo moralno, trpesmo telesno... Mnogi smo ranjeni, jer zaplivašmo ratnim orkanom, plovismo uz ratnu reku...

I mladež se naša napuni ratnim vazduhom punim mijazma i bakteila. Rat učinio svoje, a sada se oluja stišava. Čuješ mu jeku s daleka...

Čovek stao okrenuše se i zapanjeno gleda pitajući se: što bi to? što radismo? što bijasmo? kakvi bijasmo? Što dobismo od tog nehumanog — — — rvanja? — Stoji čovek na razvalinama što zaudaraju po krvi i dimu; stoji na bojištu, gde leže ljudske lešine telesne i — moralne.

Stoji taj novi čovek, misli, sudi, umuje: — Natrag u zlatna vremena mira i ljubavi; — nel napred u još bolja, čovečanskija iduća vremena, što nam imadu donesti zaista ljubav i mir srcu...

A mi učitelji, braćo, što ćemo sad? Pitajmo se: što smo i čemu nam ono naše dično učiteljsko ime? — Jesmo li bolesni? rekovalentni? Jesmo li zaprljani od ratnog smrada? A jesu li naša deca? a braća? — Jest: mi smo učitelji — uzgajatelji; promotrismo sebe i okolinu — a sada da vršimo svoju dužnost. Lečimo rane svoje i ljudske. Porušeno popravljajmo. Na dobru još tlu gradimo novu zgradu zdrave, čiste prosvete.

Izadjosmo iz smradnog ratnog grada: očistimo cipele i podjimo dalje — napred... Natrag ne smemo — to ne bi bilo učiteljsko. Pojmovi: učitelj i nazadak isključuje se. Tko ne će napred, osudjen je i pokopan... A bolesno ljudstvo, ko ozebao sunca, potrebuje zdrave bistre ljude, rabi čiste nauke, tople ljubavi; traži istine i utehe iz ustiju — potpunih ljudi. — Čistim rukama približimo se bolesniku, inače mu lasno još veća otvorenost i okužismo ranu. — Osnaženi i pročišćeni latimo se svetog svog poslanja: uzgajajmo. Uzgajajmo, da bude ljudstvo dobro i plemenito; sijivo svud i svagde dobrotu, mir, ljubav, milosrdje. Tako radimo u školi, tako i izvan nje sijmo semevje čiste prosvete. Ni jedan drugi posao i nagnuće nek nas ne otrgne od tog kulturnog rada. Budimo najpre učitelji — uzgajatelji, a kada smo obavili sve svoje zvanične dužnosti, lastimo se i drugog posla, što se ne kosi s učiteljskom časti i zvanjem.

Svojim uzgojnim radom podignimo školu na što viši stepen, da ju promatraju ko zvezdu na tamnome nebu svi: naši prijatelji i neprijatelji. Dižimo školu — držimo sebe i svoj ugled u kot prosvete. Ideal nam budi naš neprestani umni i čudoredni razvoj, jer u tome leži naša snaga. Bez opsežna znanja nismo kodri vršiti svoga zvanja; bez temeljne naobrazovanosti ne ćemo steći općeg poštovanja, ni možemo postati neodvisni, već samo igračkom i orudjem u tudjim rukama.

Budimo slobodni duhom i telom. Nama ništa ne može biti draže i svetije nego naša učiteljska sloboda i sloboda škole. U tome ćemo naići na poteškoće i protivštine, al mi ne sustajmo, nego napred kročimo za svoju stalešku slobodu i boljitak. A to je jedino moguće postići dobrom organizacijom... Složni ljudi, složan stalež imponira. Mnogostvo zadava respekt. Za to svi ko jedan budimo pod istim učiteljskim barjakom. To je imperativna potreba današnjeg učiteljskog socijalnog položaja. Svi za jednog, jedan za sve! U organizaciji je mesta za sve nastavnike bilo kojeg socijalnog mišljenja. Kamo jedan, tamo svi. To zahtevaju od nas školski, kulturni i staleški interesi. Radeći ovako, i prožeti ovim idejama pokazat ćemo, da smo zaista učitelji na svome mestu, da smo u potpunom smislu reči — učitelji i potpuni ljudi!

M. MIKUŽ:

Zgodovinski pouk.

(Nadaljevanje.)

III. O zgodovinski snovi za ljudsko šolo.

Otroci zapopadejo zgodovino vse drugače kot odrasli, zlasti pa izobraženci in marsičesa v zgodovini jim ni mogoče tako podati, da bi mogli popolnoma umeti. Vsled tega se je treba ozirati pri izbiranju zgodovinske snovi na duševno obzorje in zmožnosti otrok v različni starosti.

Zgodovinsko gradivo je silno obsežno in se še vedno množi. Iz njega bomo izbrali za ljudsko šolo le najboljše, s čimer bomo najlažje dospeli do izvišenega in naravnega cilja, katerega smo si postavili v zgodovinskem pouku. Odbrali bomo, kar bistri razum, krepi voljo, kar blaži čute, vzbuja in goji ljubezen do bližnjega, do naroda, človeštva in domovine.

Ako zahtevamo za ljudsko šolo take zgodovinske snovi, da bo vzbujala in vzgajala v otroških srcih rodoljubje in domoljubje, s tem še ni rečeno, da bi se vcepljalo pri tej priložnosti sovraštvo do drugih narodnosti. Naš S. Gregorčič, ki je posvetil približno tretjino svojih pesmi domoljubju in rodoljubju, nas uči v svoji prelepi rodoljubni pesmi »Naš čolnič otmimo!« poleg rodoljubja tudi narodne strpnosti, ko poje:

Res, materi tuj je sina otel,
A danes še tega je čina vesel.

In tudi domoljubje mora imeti svoje meje. Vsekakor soglašamo s slavnim Angležem Beuthamom, ki pravi, da bi klet patrijotizem, če bi moral postati iz ljubezni do domovine sovražnik človeštva.

Zgodovinska snov, ki se vzame v ljudski šoli, mora zanimati otroke. Ti se morajo veseliti zgodovinske ure in je težko čakati. Ker pa ne zanima isto dečkov kakor deklice in ne isto otrok na deželi kakor mestne otroke,

se moramo pri izbiranju snovi za zgodovinski pouk ozirati tudi na to, kjer je le mogoče. Do sedaj se ni nič oziralo zlasti ne na deklice. Na mestnih šolah je bolj upoštevati mestne, industrijske in trgovske razmere; na vaških pa vaško, kmetsko življenje in naprave.

Pred vsem je vzeti v ljudski šoli domačo zgodovino. Ta zahteva se utemeljuje v predgovoru »Realne knjižnice«: »Pedagogika nas uči in vsak učitelj novinec dobro ve, da se je pri izboru učne snovi v realijah zlasti ozirati na domovino — na domačo zemljo, domače prirodine, domačo zgodovino. Kar nas obdaja v domovini, to vzbuja v otroški duši prvo in največje zanimanje, s tem pa ga moramo najprej seznaniti. Domače predstave so duševna podlaga, z njih pomočjo si prisvajamo predstave tujih predmetov, tujih krajev, tujih dogodkov, tujih razmer...«

Za ljudsko šolo izbrana zgodovinska snov mora biti taka, da se z njo lahko predoči otrokom gospodarski in socijalni razvoj v ožji domovini, da bodo zmožni razumno in samostojno soditi o sedanjih razmerah, ko bodo odrasli, in se ne bodo pustili izrabljati sebičnim političnim kričačem in ne bodo samopašno drveli za trenutnim dobičkom. V to svrhu se poučuj v šoli in tudi v ljudski šoli zlasti kulturna zgodovina. Ko se bodo učili učenci kulturne zgodovine, bodo začeli umevati sedanje socijalne in državne razmere; spoznali bodo njihov postanek in se zavedali, kje se je pokazal napredek in v kakšni obliki; pa tudi, kje je šlo človeštvo rakovo pot. Učitelj pa, ki sledi moderni pedagogiki in uči zlasti kulturno zgodovino ter jo izpopolnjuje s socijologijo, ne bo sedaj pod novo vlado v zadregi, kaj naj uči pri zgodovini. Ako je bil pod prejšnjo vlado na pravi poti, zakaj bi iskal sedaj nove.

Pri izbiranju zgodovinske snovi se je treba ozirati na vsa polja kulturnega življenja: na razne panoge narodnega gospodarstva, na pravoznanstvo, vojaštvo, higijeno, zdravstvo, šolstvo, vedo, vero, ljudske običaje, prebivališča, umetnost i. dr.

Ker se pa zgodovinski faktorji ne vrše neodvisni drug od drugega, temveč drug drugega pospešujejo ali ovirajo, zato ne moremo pri zgodovinskem pouku vzeti najprej kulturne in potem politične zgodovine, temveč jemati se mora v naravni zvezi druga poleg druge, toda prva mora daleč prevladovati drugo. Do zadnjega časa se je pa skoraj popolnoma pozabljalo v šoli na kulturno zgodovino in se je obravnavala po večini le politična, pa še ta zelo tendencijozno.

Iz starejše zgodovine, katero poznati ni stvar ljudske izobrazbe, naj se vzamejo samo posamezne slike, in sicer le tam, kjer seza njihov vpliv neposredno v domačo zgodovino. Pri nas torej o Rimljanih in o preseljevanju narodov. V predzgodovinsko dobo je potrebno seči vsaj toliko, kolikor jo moramo učenecem predočiti v izkopaninami in kolikor je potrebno za umevanje lokalnih pravljic, katere se nanašajo na predzgodovinsko dobo.

Opravičeno zahtevajo vsi novejši metodiki, da naj se vzame največ in najnatanejšje iz novejših dobe in, da naj se izpopolni zgodovinski pouk s socijologijo. Dörpfeld, ki v svojih spisih prvi zahteva kulturno zgodovino in socijologijo v ljudsko šolo, pravi: »Zgodovina, ki se ne izpopolni s socijologijo, je le polovična zgodovina.« (1872.) Danes se splošno smatra zgodovina za socijološko vedo.

Vsem zahtevam glede zgodovinske snovi za ljudsko šolo more zadostiti učiteljstvo le na ta način, da vsak marljivo zbira in izbira zgodovinsko snov za svojo šolo. Izbor zgodovinske snovi, ki bi bil dober za vse šole, je nemogoč, nemogoč celo za šole iste kategorije. (Konec prihodnjic.)

Uvoz pedagoško-didaktičnih knjig iz Jugoslavije. Na prošnjo »Zveze« je gen. civ. komisariat v Trstu dovolil uvoz sledečih pedagoško-didaktičnih knjig, ki so izšle v zadnjem času v Jugoslaviji: 1. Občno ukoslovje z umoslovnim uvodom. Spisal Viktor Bežek. I. in II. del. 2. Pedagoški letopis za leto 1916-18. in 1919-20. Uredil H. Schreiner in izdala Slovenska šolska Matica v Ljubljani. 3. Skrbstvena vzgoja, uredil H. Schreiner. 4. Telovadba. — dr. Pivko in A. Schütz. Razlaga telovadne teorije in navodilo k vodstvu telesnih vaj po Tyrševem sestavu. 5. Posebno ukoslovje slovenskega učnega jezika v osnovni šoli. Dr. Fink. — Naročene in plačane knjige bodo v kratkem po posredovanju »Zveze« dostope na našo stran. Za nova naročila pa javljamo učiteljstvu, naj se zglaš pri posameznih poverjenikih ter obenem plača naročnino v znesku 8 lir.

IZ ORGANIZACIJE.

»Goriško učiteljsko društvo« je zborovalo dne 3. februarja t. l. v Gorici v dvorani delavske zbornice. Dasi je bilo neugodno vreme, je bila udeležba polnoštevila. Zborovanja se je udeležil tudi italijanski tovariš Stanta, ki vedno deluje na to, da bi slovensko in italijansko učiteljsko složno delovalo med seboj vsaj v stanovskih in gmotnih zadevah. Priporočal je, naj bi prestopili k učiteljskemu sindikatu za goriško deželo. Ker je pa to zadeva »Zaveze«, se o tem vprašanju ni razmotrivalo.

Prinesel je pozdrave ital. tovarišev in delavske zbornice.

Po prizadevanju tov. predsednika Ign. Križmana dobi učiteljsko pri deželni aprovizaciji obleko po nižji ceni, pri okraj. šol. svetu pa je izposloval, da zamore dobiti vsak učitelj, ki je v denarnih stiskah, predjem za nakup obleke za-se in družino po znižani (tovarniški) ceni pri imenovani aprovizaciji.

Istotam bo dobilo tudi za vsake večje praznike nekaj bele moke in sladkorja.

Božičnica za slovenske otroke v Gorici se je častno zvršila. Veliko je k temu pripomoglo goriško učiteljsvo.

Volitve učiteljskih zastopnikov v okrajni šolski svet so se zvršile. Izvoljena sta tovariša Ignac Križman in Franc Mermolja.

Sprejet je bil predlog, naj učiteljsvo dostojno praznuje aneksijo s tem, da se bode pridno udeležilo nabiranja za dobrodelne namene.

Tov. Mermolja je predaval o paberkih. Primerjal je sedanje plače in draginjo s ceno pred vojno in je dokazal, da je nemogoče shajati učiteljsvu s sedanjo plačo. Zato se mora baviti z drugimi posli, da preživijo sebe in družino. Govoril je o učiteljevem stanovanju na deželi. Povsod naj se prvo prekrbi učitelju stanovanje, še le potem naj se ga pošlje službovat. Isto se vrši pri duhovnikih. Odpravi naj se enorazrednice. Združi naj se več šol v več razredne šole in tako bode manjši stroški in večji uspehi v šoli. Predavanje je bilo zelo interesantno.

Zahteva vsega učiteljsva je bila, naj se pozove tov. predsednika Grmeko, da pove, kaj je z »Zavezo«, ali spi ali živi. Nobenega glasu ni več od nje.

Zelo se je učiteljsvo zavzelo tudi za preganjanega tovariša Hreščaka. Sprejet je bil enoglasno predlog, naj priskoči vse učiteljsvo, ki je organizirano v »Zavezi«, tov. Hreščaku z denarnim prispevkom na pomoč. — Vse učiteljsvo bo pač lahko vzdrževalo enega tovariša, ki se je toliko žrtvoval za stanovske interese. On pa naj bi prevzel tajniške posle pri »Zavezi«.

Dalje se je učiteljsvo izreklo proti nakupu in vpeljavi Bandeljeve zgodovine v ljudske šole iz razloga, ker je knjiga predraga in ker se s prihodnjim šolskim letom vpeleje nove šolske knjige, v katerih bode tudi snov iz zgodovine Italije. Imenovana knjiga ni za lj. šole, pač pa lahko služi učiteljsvu kot učni pripomoček.

S tem je bilo lepo zborovanje zaključeno.

Učiteljsvo sežanskega okraja bi moralo zborovati dne 3. t. m., a vsled picle udeležbe ni zborovalo. Zborovanje se je tedaj moralo odgoditi in se bo vršilo v Sežani, dne 10. marca t. l. Toliko v znanje vsem tistim, ki so dne 3. t. m. izostali ter se niso opravičili!

Opozarjamo bližnje tovariše na znanstveno predavanje, ki se bo vršilo v sredo 23. t. m. točno ob 19 in pol v svetovanskem »Narodnem domu«. Predava znani prijatelj učiteljsva župnik Maierhofer. Predmet: Einsteinova teorija — prebrat dotedanje filozofije.

ŠOLSKE VESTI.

»Novi rod« in učiteljsvo. Beseda je tedaj postala meso in naša šolska deca je dobila z letošnjim letom svoj list. Po sporečilih, ki nam prihajajo iz različnih krajev, je bil utis povsed dober, deca se je lista razveselila, in kupi pisem, naslovljenih na uredništvo dokazujejo, da smo jim s tem listom dali nekaj hrane, ki je res zaenje primerna. Od več krajev, iz vrst učiteljsva in tudi šolarjev, pa smo dobili nasvet, mimo katerega gremo s težkim srcem. Splošna želja je namreč, da se list razširi. To je točka, katero moramo obširno razjasniti. Vodstvo »Zveze« se je pri izdaji »Novega roda« držalo principa, da kar nudimo otroku, naj bo v vsakem oziru dobro. Zato si je zagotovilo sodelovanje najboljših pisateljev, poverilo ilustriranje lista umetniški roki in tiskalo list na dober papir. Vse to pa je združeno z občutnimi stroški, ki nikakor niso v razmerju z nizko naročnino. Če bi hotelo list že po 1. številki razširiti, bi moralo naročnino znatno zvišati, kar zopet ne bi bilo prav. Med našimi naročniki je mnogo ubožnih otrok, ki komaj zmorejo sedanji znesek; kamoli da bi jim še naročnino zvišali. S tem bi jim odtrgali mrvice duševnega kruha, ki smo jim ga z listom ravno hoteli dati. Res je, da je število naročnikov precej visoko, da se nismo v svojem pričakovanju nič varali, vendar je zdaj šele tako veliko, da bomo komaj zmogli finančno stran podjetja. Edina pot, ki bi bila morda primerna, je ta, da poprej še bolj razširimo krog listovih naročnikov, da tako ustvarimo nekaka trdna tla, na katero naj naslonimo vse delo za prihodnost. To pa dosežemo edino le z uspešno agitacijo med našim ljudstvom. Usoda našega lista je tedaj v rokah učiteljsva samega. Če bo ono skrbelo zanj, bo živel in se morda tudi vsebinsko razširil; če ne bo pomoči od te strani, potem moramo iti svojo prvotno načrtano pot in izdajati list v taki obliki in obsegu kakor dotedaj. Toliko v pojasnilo vsem. — Pregledujoč knjigo naročnikov, smo našli, da je še krajev, kjer nimamo nobenega naročnika. Pričakujemo, da se tudi v njih vzbudi smisel za skupno kulturno delo!

Naznanilo. 2. štev. »Novega roda« izide okoli 20. in se razpošlje samo onim naročnikom, ki so poravnali naročnino. Opozarjamo vse one učitelje, ki plačujejo list sproti, da javijo upravnistvu pravočasno koliko izizov 2. številke jim je treba poslati. — Pri vseh naročilih naj

bodo podatki natančni, da ne bo nepotrebne zmešnjave. Starih naročnikov, ki so že vpisani v posameznih imenikih, ni treba vnovič navajati, ampak dovolj je, da izvedemo samo za imena novih. Opozarjamo, da je še nekaj prvih števk »Novega roda« na razpolago. Kdor jih želi, naj sporoči upravi.

Verski pouk v šolah novih pokrajin. Predsedništvo ministrskega sveta v Rimu je v sporazumu z naučnim ministrstvom izdalo odlok, po katerem se vprašanje verstva v naših šolah ravna po predpisih in zakonih prejšnje (avstrijske) vladavine s sledečimi izpremembami: 1. Odvezani so verskega pouka le tisti učenci, katerih starši zahtevajo to ustno ali pisno pri šolskih vodstvih. 2. Poučevanje verstva se poveri in zanaprej veroučiteljem-duhovnikom, ali pa v to pooblaščenim učiteljem-laikom. 3. Cerkevna oblast sme nadzorovati verski pouk, kar pa ne proučevanja državnega nadzorstva. 4. Verske vaje se opravijo lahko kakor prej, le laičko-učiteljsvo ni več dolžno jim prisostvovati (§ 48 avstrijskega šolskega zakona). 5. Ravno tako sme šolska oblast odvezati učiteljsvo od dolžnosti pelaganja izpita usposbljenja za verski pouk.

Šolska komisija v Rimu. V teh dneh se je sestala v Rimu komisija srednješolskih profesorjev iz obeh novih pokrajin, da reši ekonomsko vprašanje učnih moči, nastavljenih na srednjih šolah naših pokrajin. Poleg tega se bo pečala ta komisija tudi z notranjo uredbo našega šolstva, ki ga mora obvarovati nadaljnega razpadanja. V tej komisiji zastopa interese slovenskega dela Primorja profesor idrijske realke dr. A. Budal.

»Višji učiteljski zavod« v Trstu. Lansko pomlad so prosili ljudskošolski učitelji Julijske Benečije vlado, naj ustanovi v Trstu — na visoki trgovski šoli »Revoltella« — višji učiteljski zavod. Namen tega zavoda bi bil, povzdigniti kulturo učiteljsva ter pripravljati za vsposobitev za meščansko-šolske izpite. — Svoj čas je ta-le predlog podpiral generalni civ. komisariat v Trstu in pa prof. Feretti iz centralnega urada za nove provincije v Rimu. Iz merodajne strani se potrjuje da je minister Croce sprejel omenjeni predlog. Novi zavod bo na ta način važen duševni centrum tržiškega mesta.

Pokrajniška učiteljska konferenca na Trentinskem se bo vršila v drugi polovici t. m.

»Ljudsko vseučilišče« v Trstu. Meseca januarja je imel na »Ljudskem vseučilišču« v Trstu, kjer so prisostvovali mnogoštevilni učitelji, vseučiliški profesor Giov. Marchesini — slaven pristaš Ardigiojeve teorije — vrsto pedagoških predavanj. Med drugim je razpravljal z vso spretnostjo problem »Seksualnega pouka«, ter se spomnil svojega učitelja Roberta Ardigioja († sept. 1920), filozofa in pedagoga pozitivizma.

Visoka trgovska šola v Napoli. Dne 31. januarja se je v Napoli slavnostno otvorila visoka trgovska šola.

Slovensko učiteljsvo v Tolminu. Izredni zrelostni izpiti za bivše gojence goriških neotvorjenih slovenskih učiteljskih se prične dne 21. t. m.

Društvo okrajnih šolskih nadzornikov. Poročali smo že, da se to društvo ustanavlja. Danes lahko naštejemo člane tega društva, ki so: A. Craizer, nadzornik tržiške ckolice (slovenski del), prof. Devescovi iz Trsta, Parentin in Vaselli iz Kepra, Dobrovich iz Poreča, Peigan iz Voloske, Cociancich iz Postojne, Medich iz Logatca, prof. Demonte iz Sežane, Dessenibus iz Tržiča, Menon iz Gradiške in Spazzapan iz Tolmina. — »Laboratore« od 5. t. m. poroča, da se je nova organizacija priključila k italijanski delavski zbornici in dostavlja hudo mučno: Tedaj, od danes naprej ne bo več pritožb! Marsikateri hudobnež bo sicer trdil, da mnogi izmed njih ne umevajo več potreb našega šolstva, da jo zavedoma zanemarjajo, da preveč jedó in pijo ter da ne poznajo ravno preveč slovenskega jezika. In vendar bo ta organizacija dosegla definitivno nastavljenje svojih članov brez posebnih izpitov in brez službenih razpisov. — Mi dostavljamo, da so v tem društvu nekateri naši ljudje, ki postajajo tako neposredni člani one delavske zbornice, katero so ustanovili znani, najhujši zatiralci slovenskega življa na Primorskem in požigalci naših narodnih institucij! Eh, ta ljubi...

Ponekod ni nekaj v redu. Pregledujoč račune lanskega poslovnega leta, je našlo vodstvo »Zveze« nekatere nedostatke, ki jih moramo takoj odpraviti, če nečemo, da se bolezni razpise in nam končno onemogoči vsakršno bodoče delo. V nekaterih društvenih člani ne plačujejo redno svojih prispevkov in s tem nastaja za »Zvezo« škoda, ki je nikakor ne sme pretrpeti, ker mora skrbeti za potrebne fondе, da omogoči uveljavljenje nekaterih načrtov, ki se jih mora lotiti v najbližji bodočnosti. Sedem društev je poravnalo popolnoma svojo članarino, nekatera so poslala celo članarino za prvo polletje tekočega leta. Pri dveh društvih pa se je izkazal tak primanjkljaj, da k temu nikakor ne moremo molčati, ker se ne giblje v mejah stotakov, ampak je presegel celo tisočake. Blagajnik enega je deponiral seznam izterjatcev, iz katerega je razvidno, da je velika večina društvenih članov ostala dolžna društvu in po njem tudi »Zvezi« po večmesečno članarino. Tako se je zgodilo, da so ti člani plačali na članarino za drugo polletje včasih le borih par lir. Opozarjamo še enkrat na dolžnosti, ki jih ima vsak učitelj do svojega domačega društva in do »Zveze«. Drugače bomo morali poseči v ta nered z energično roko in iztrebiti iz svoje srede ves plevel, ki se zajeđa v naš zdrav organizem. Nikakor ne gre, da bi kar celi okraj v društvenem življenju živeli na račun drugih. »Zveza« je bila doslej vsem zatočišče, zato mora terjati tudi od vseh enako izpolnjevanje društvenih dolžnosti! Prosimo še enkrat!

Poroke. Dne 3. t. m. se je poročil tov. Albin Furlan, učitelj v Gabrovici z gđ. Zofko Zeča iz Repentabra. — Dne 6. t. m. pa tov. Ivan Makovec, učitelj pri Kanalu z gđ. Svetko Vizintin iz Nabrežine. — Paroma želimo obilo sreče!

Književnost in umetnost

Bežkova številka »Popotnika«. Izšla je 12. številka »Popotnikova«, ki je posvečena velikemu našemu pedagogu V. Bežku († 21. XII. 1919.) z naslednjo vsebino: 1. Obletnica. — 2. A. Mikuš: »Nekaj spomina prijatelja Bežka«. — 3. Fr. Govekar: »Bežek urednik-pedagog«. — 4. E. Gangl: »Scnata o borbi«. (Spomnu Viktorja Bežka.) 5. Dr. I. Bežak: »Bežek v pravdi za formalne stopnje«. — 6. Dr. Simon Dolar: »Bežek — didaktika«. — 7. K. Ozvald: »Nekoliko merila za pravično ocenjevanje Bežkovega »Vzgojeslovja«. — 8. — »Viktor Bežek pa učiteljski zbor«. — 9. Fr. Bevk: »Moj ravnatelj«. — 10. Jakob Zupančič: »Bežek v družbi prijateljev in znancev«. — 11. Dr. Fr. Göstl: »Bežkova bolezen in smrt«. — (Uredil prof. dr. Ozvald.)

»Mladika« in še kaj. — Z odobravanjem je že bilo naznanjeno v našem listu, da je začela v Gorici izhajati čisto prenovljena »Mladika«, ki kaže po prvi številki, da postane ta družinski list velikega kulturnega pomena za nas, ki smo cropani naše kulturne skupnosti.

Srečna misel je bila, da si je uredništvo zagotovilo sodelovanje naših najboljših moči izza meje, da bomo imeli na ta način s svojimi brati duševne zveze.

Urednik listu je naš bivši tovariš Franc Bevk, čigar ime nam je porok, da ostane list v čistih višinah resne literature. Obenem nas bo list sprotil informiral o vseh važnih kulturnih vprašanjih, zlasti še o književnosti naših bratov. Zato je dolžnost vsakega inteligenta, zlasti učitelja, da ga naroči.

Večkrat sem že mislil povedati javno tole misel: Učitelj, ki mu postane domača literatura deveta skrb, preneha biti učitelj. Literatura je najčistejše ogledalo narodne duševnosti, barometer njegove kulture. — Klic po umetniški vzgoji doni že desetletja vedno glasneje po pedagoškem polju. In ravno književnost je izmed prvih studencev umetniške vzgoje. Če pa kdo sam ni vzgojen, kako naj vzgaja druge?

Naša učiteljska — o novih niti ne govorim — so nam dala v tem oziru malo več kot nič. Učili smo se glasbe, pa so nam s kadencami ubijali smisel za glasbo in nje razumevanje. Tudi pri drugih predmetih nam niso odpirali pogleda v globine.

Take grehe smo dolžni sami popravljati. Zato pa moramo skrbno slediti vsem pojavom našega kulturnega življenja in podpirati taka resna stremjenja, kot si jih je začrtala nova »Mladika«.

Publikacije »Šolske Matice«. Prvi dve knjigi ŠSM (Fink: »Pos. ukoslovje slov. učn. jezika«, Dr. Pivko-Schaupt: »Telcvadba«) sta že dotiskani in broširani; zdaj se tiska »Pedagoški letopis«.

Dr. Ivan Grafenauer: »Kratka zgodovina slovenskega slovstva«. Druga, popravljena izdaja. Ljubljana 1920. Založila »Jugoslovska knjigarna«. Cena knjigi 60 K. — Prva izdaja »Zgodovine slovenskega slovstva« (glej »U. L.«, I. štev. 11), ki jo je marljivi g. pisatelj izdal pred letom dni, je pošla tekem dobrega leta. To dejstvo je zadostno pričalo o potrebi II. izdaje tega lepega dela, ki je pomnoženo za precejšnjo število strani. Popolnoma novo je poglavje, ki tvori v sedanjih izdajah »Uvod« v »Zgodovino«. V tem poglavju govori pisatelj o jeziku vobče, o izvoru jezika, o indoevropski jezikovni skupnosti, o slovenskih jezikih in konečno o našem jeziku in njega razvoju. — Grafenauerjeva »Kratka zgodovina slovenskega slovstva« dela čast pisatelju in narodu, kateremu je namenjena. Vsa snov je pregledno in temeljito urejena. Zategadelj pripravljamo slovenskemu učiteljsvu, da posveti temu lepemu delu vso svojo pozornost.

»Zbirka šolskih zakonov in odredb.« »Sl. Šolska Matica« v Ljubljani je pričela s tiskom zbirke zakonov in odredb, tikajočih se ljudskega in meščanskega šolstva. Prvi zvezek bo obsegal: »Doba od prevrata do konca l. 1920.« Zbirko je sestavil okr. šol. nadzornik Fr. Fink.

Jubileji. Petdesetnico svojega rojstva je praznoval v tem mesecu slovenski pisatelj in dramatik Fr. S. Finžgar. — Na Hrvaškem so slavili dne 4. t. m. stoletnico rojstva velikega biskupa J. J. Strösmayerja. — Nemška pisateljica Erica Handel Mazzetti je obhajala pretekli mesec petdesetletnico svojega rojstva. Najbolj znana sta njena romana »Jesse und Maria« in »Die arme Margarete«.

»Ljudski oder«. Zbirka ljudskih iger: 1. Gerstäcker: »Lovski tat«. Igra v 5 dejanjih. (Poslovenil France Lejnak). — 2. V. S.: »Erazem Predjamski«. Igra v 5 dejanjih. — Izdala in založila S. K. S. Ž. v Ljubljani, 1920. — Prva igra je zelo primerna za večje odre, ki ima že izvežbane igralce in doseže lep uspeh. Druga igra, ki je zgodovinska, bo našemu ljudstvu tudi dobrodošla.

Tatvina umetnin. Nekoliko Rembradtovih slik, v vrednosti 8 milijonov mark je bilo ukradenih.

IZ UPRAVNIŠTVA.

Reklamacije in pošiljanje denarja, ki je namenjen za »Učiteljski list«, za »Novi rod«, ali za blagajnika Zveze, prihaja pod nepravimi naslovi in provzročea mnogo nepotrebnih poti, mnogo nepotrebnega dela in pisarij. Naj navedem samo ta slučaj, ki se je pripetil te dni: A ima poslati B neki znesek, pa ga pošlje C, B zahteva od D naj se informira pri E, kaj je z ono vsoto; po dolgem poizvedovanju smo slednjič izvedeli, da je prejel denar C. Prosimo torej več točnosti; vsakdo naj pošlje, kar ima poslati, na pravi naslov. Pomisliti je treba, da ti činitelji niso pod eno streho, zato je mnogo sitnosti in tekanja.

Iz uredništva »Učiteljskega lista« in »Novega roda«. V zadnjem času smo dobili precej pošiljatev, ki niso bile zadostno frankirane. Opozarjamo, da bomo od danes naprej vsako tako pošiljatev zavrnili. — Vse dopisnike prosimo potrpljenja. Kar je porabnega pride vse na vrsto. — M. B. v Dekanah: Hvala! Porabimo prihodnjič. — J. R. v Idriji: Knjige Vam bomo skušali priskrbeti. Nameravani oris zgodovine literature kar pošljite. Hvala! Vam bomo!